

УДК [930.253:94](477.51)

Н. М. ЛОБАНОВА*

**ПРОВЕДЕННЯ КІНОФІКАЦІЇ
НА ПОЧАТКУ 30-х РОКІВ ХХ СТ. НА ЧЕРНІГІВЩИНІ
(за документами Державного архіву Чернігівської області)**

Проаналізовано документи Чернігівського обласного відділу державного тресту кінопромисловості “Українфільм”. Особливу увагу звернено на питання проведення кінофікації в сільській місцевості на початку 30-х років ХХ ст.

Ключові слова: Чернігівський обласний відділ державного тресту кінопромисловості “Українфільм”; кіномережа; кінофільм; глядач; кіноапаратура.

Керівництво та управління кінематографом в Україні здійснював Всеукраїнський кінокомітет з 1919 року, який з 1922 р. був реорганізований у Всеукраїнське фото-кіноуправління (ВУФКУ), що здійснювало керівництво та управління кінематографом та підприємствами кінопромисловості України. Уже в середині 20-х років ХХ ст. приділялася значна увага кіноіндустрії “як чиннику масової агітації і пропаганди комуністичного виховання трудящих..., а також як засобу здорового відпочинку та культурних розваг”. Потрібно зазначити, що поширення кіно, особливо в селі, було необхідним для залучення селянства для вступу до лав комуністичної партії. Працівники кіногалузі, яка активно розвивалася, враховували інтереси сільської аудиторії шляхом демонстрації фільмів “для показу на селі”. У той час вся наявна кінопродукція поділялася на два різновиди. До першого належали кінофільми, передбачені для демонстрації у місті, до другого – для демонстрації у селі. Кіно для українського селянства мало бути малим метражем, вирізнятися простотою сюжету, зрозумілого малокультурному, як уважалося, сільському населенню, створене українською мовою. Для України передбачалося створити низку радянських фільмів, зміст яких зводився б виключно до популяризації та оспівування засобами мистецтва політичних завдань радянської влади. Причому не допускалося художнього спрощення. Кінокартини мали бути високої художньої якості. Всі кінокартини ретельно переглядалися відповідальними працівниками з метою виявлення “неякісного кіно”. З метою поліпшення ефективності використання кінематографії для політичної пропаганди та культурного розвитку сільського населення “Українфільм” зобов’язувався подавати

* Лобанова Наталія Михайлівна – заступник директора Державного архіву Чернігівської області.

на затвердження Наркомосу УСРР всі тематичні плани та сценарії ще до початку зйомок. Однак важливою перешкодою на шляху посилення впливу радянської пропаганди кіно для сільського населення став низький рівень кіноустаткування¹.

Передача кіномережі у відання “Українфільм” згідно з постановою Ради Народних Комісарів від 10 жовтня 1932 року мала на меті зміцнити кінофікацію УСРР і досягти найкращого обслуговування широких мас населення – робітників, службовців, колгоспників і одноосібників. Однак станом на жовтень 1932 року “Українфільм” із завданням не впорався. Зокрема, кінопродукцію було визнано неякісною як з художнього, так і з технічного боку. Кіноустановки на селі були здебільшого бездіяльними. Незадовільно відбувалася кінофікація сільської шкільної мережі, невміло підбиралися кадри. РНК відзначала недооцінювання справи кінофікації з боку керівництва місцевих органів влади².

Задля вирішення проблемних питань РНК УСРР постановила: організувати відновлення фільмотечного фонду з метою поліпшення якості кінокартин для села, відремонтувати зламані кіноустановки, рецензії на картини подавати вчасно, підвищити ціни на квитки в містах, забезпечити виробництво позитивної плівки³.

На Чернігівщині організацію, керівництво та контроль за діяльністю районних кіноконтор здійснював Чернігівський обласний відділ державного тресту кінопромисловості “Українфільм”, створений у жовтні 1932 року. Він також забезпечував заклади кіноапаратурою, кінофільмами та кадрами.

Документи висвітлюють стан кіномережі області у 1933 році: на початок року нараховувалося 187 організацій кіногалузі, 27 з яких були бездіяльними⁴. На 1 січня 1933 року в Чернігівській області нараховувалося всього 5 міських кінотеатрів, з них 2 – звукових, 11 районних, серед яких звукових не було. Слід зазначити, що за рік їх кількість практично не змінилася. Так, на 1 січня 1934 року продовжувало працювати 5 міських кінотеатрів, з них 4 звукових та 9 районних, 1 з яких звуковий. Інші організації діяли в сільській місцевості⁵.

На початок 1933 року на теренах області нараховувалося 41 власна стаціонарна кіноустановка, з яких працювало – 33, 8 було бездіяльних та 45 стаціонарних чужих кіноустановок, 38 з яких були бездіяльними; 121 пересувна власна та 5 чужих пересувних кіноустановок, з яких, відповідно, бездіяльних було 22 та 1. Ці кіноустановки працювали в містах та районних центрах. Бездіяльні установки потребували ремонту, але ні коштів, ні деталей для ремонту не вистачало⁶. У сільській місцевості на початок 1933 року нараховувалося 147 установок: 28 стаціонарних, 119 пересувних. Зауважимо, що їх кількість упродовж року зменшилася. Так, на початок 1934 року в сільській місцевості нараховувалося 100 установок: 13 стаціонарних, 87 пересувних⁷.

Державний трест кінопромисловості “Українфільм” рекомендував у 1933 році зміцнити позиції державної експлуатації сільської кіномережі, залучати для цього нові стаціонарні кіноустановки, кошти місцевих організацій на проведення ремонту бездіяльних кіноустановок⁸. За планами директивних органів та керівництва “Українфільму” у 1933 році передбачалася кінофікація усіх радгоспів УСРР.

Оперативним планом заходів Чернігівського облвідділу тресту “Українфільму” під час обслуговування весняної посівної кампанії 1933 року передбачалося укомплектувати штати сектору сільської мережі облвідділу, розгорнути роботу договірної компанії, організувати курси кіномеханіків, повністю забезпечити побутові умови для бригадирів та кіномеханіків, направити в районні центри працівників облвідділу для перевірки та надання практичної допомоги у виконанні оперативного плану заходів⁹. Новопрیدбана кіноапаратура в першу чергу вводилася в експлуатацію в радгоспах, але її кількість була незначною¹⁰. На ремонт апаратури, що використовувалася в попередні роки, для успішного обслуговування весняної посівної кампанії 1933 року Чернігівській області необхідна була велика кількість деталей для апаратів системи “ГОЗ”, динамо-приводів “ГОЗ”, апаратів “Українець” і “Пате”, але вони не були прیدбані вчасно¹¹.

Під час пропольовальної та збиральної кампанії 1933 року створювалися бригади для ремонту кіноапаратури, залучалися кращі кіномеханіки для роботи в кінобригадах, створювалися куточки, в яких висвітлювався перебіг кампанії¹². У справах облвідділу зберігається перелік фільмів, що демонструвалися у цей період: “Пригоди підкидька”, “Лулу”, “Злочин Ширванської”; “Покарана”; “Вежа мовчання”; “Петро Корсар”; “Владар блискавки”; “Пасинки Берліна”; “Милий бродяга”¹³.

З метою подальшого розвитку кіносправи в селі між представниками кіногалузі та колгоспами укладалися угоди, в яких обговорювалися зобов’язання представників “Українфільму”, голів сільрад та колгоспів щодо проведення якісної кінофікації на відповідній території¹⁴.

Наприклад, за угодою від 5 липня 1933 року між облвідділом тресту “Українфільм” та облзаготзерно перший зобов’язувався провести кінообслуговування зернових пунктів під час хлібоздачі в 1933 році, починаючи з 5 серпня. Впродовж двох місяців на пунктах хлібоздачі проводилося по 2 кіносеанси, але не більше ніж 1 вечірній кіносеанс. Вартість сеансу складала 31 крб. 50 коп. Картини мали політично-агітаційний зміст. Облзаготзерно в свою чергу зобов’язувалося надати приміщення, тяглову силу для перевезення апаратури та механіка¹⁵.

Осінь сівба 1933 року мала відбуватися під знаком широкого розгортання соцзмагання між областями, щоб домогтися кращого врожаю у 1934 році. Для перетворення колгоспів на “більшовицькі”, а колгоспників на “заможних” велику роль мало зіграти кіно та фото. Для до-

сягнення мети під час осінньої посівної кампанії мали демонструватися досліджені та прорецензовані науково-дослідним інститутом сільсько-господарських кадрів кінофільми: “Радгосп “Гігант”, “Знахарство і ветеринарна допомога”, “Завойована земля” тощо¹⁶.

З інтересом сприймається справа, в якій зазначено, які гасла демонструвалися перед початком фільмів. Поділялися вони на 5 груп: перша група присвячувалася прополювальній кампанії; друга – підготовці до збирання врожаю; третя – збиранню врожаю; четверта – збиранню врожаю і хлібоздачі; п’ята використовувалася на всіх екранах весь період підготовчої та збиральної кампаній.

Текст гасел був таким:

– у першій групі: Робітники і колгоспники. Організуйте бригади охорони соціалістичної власності. Соціалістична власність є основа нашого ладу;

– у другій групі: Комсомольськими, ударними бригадами рушаймо в поле, на токи. Скосимо, змолотимо колгоспний урожай в строк.

До жнив перевіряй реманент, тягло, чи правильно розставлено робочу силу;

– у третій групі: Надійну охорону постав у поле на тік, щоб куркуль не розкрав колгоспний хліб.

Ледарям, тютхтям, рвачам не місце в колгоспі. Колгоспнику-ударнику, пильнуй, щоб вони не з’їли твій трудовдень.

Комсомоле! Увагу трактору й коню, бо їх робота разом вирішує успіх більшовицьких жнив.

– у четвертій групі: Хліб любить облік. Не міряй на око, зваж зерно біля молотарки й у коморі.

Складай в копи відразу, але ніяк не пізніше, як на другий день після косовиці та в’язання.

– у п’ятій групі:

Партія більшовиків організувала перемогу колгоспників у весняній сівбі. Під її керівництвом, здійснюючи вказівки вождя пролетаріату тов. Сталіна, ми переможемо і під час збирання врожаю.

Треба не ігнорувати тих сьгоднішніх одноосібників, які завтра стануть колгоспниками, а проводити серед них активну політичну роботу¹⁷.

Проведений аналіз власної роботи облвідділом державного тресту кінопромисловості “Українфільм” у 1933 році показав, що річний план роботи виконано не було. Прибуткова частина плану виконана лише на 79,4 %, у зв’язку з чим державі не додано 1 мільйон крб. План екраноднів та сеансів виконано на 82,4 %. План обслуговування глядача виконано на 96,4 %, та й то за рахунок збільшення вартості квитка. Але якщо не брати до уваги цей факт, то план обслуговування глядача виконано лише на 40,9 %. Аналіз видаткової частини плану свідчив, що

неприпустимо збільшено витрати на рекламу, відрядження та поточний ремонт. Незважаючи на перевитрати на рекламу, рекламування картин залишалося незадовільним. Робота сільської мережі була вкрай незадовільною. Постійно збільшувалася кількість бездіяльних кіноустановок. Причиною їх бездіяльності була відсутність кіномеханіків, пального, коштів для проведення капітального ремонту.

Однією з причин незадовільної кінофікації села була відсутність зв'язків із політвідділами МТС та районними організаціями кінотеатрів, невміння керувати кінобригадами. Залишалося недостатнім кінообслуговування школярів. У 1933 року не розгорнуто соцзмагання на краще обслуговування глядача, не проводилася роз'яснювальна робота про конкретні фільми¹⁸. Не поліпшилися умови роботи кіномеханіків, внаслідок чого була велика плінність кадрів і прогули кіномеханіків. Так, наприклад у 1933 році у сільській місцевості області працювало 153 кіномеханіка, на початок 1934 року їх залишалося 100¹⁹.

Складною залишалася робота з кінофікації в містах і райцентрах у першу чергу через недоукомплектування кадрами. Так, наприклад у Прилуцькому держкіно на 1 січня 1933 року працювало 18 осіб²⁰, на листопад 1933 року – 15 осіб. Цікаво, що у списку посад, крім суто профільних спеціальностей, значаться: піаніст, скрипаль, плакатист²¹. У Глухівському держкіно станом на вересень 1933 року працювало 12 осіб, на листопад цього ж року кількість осіб хоча й збільшилася на 4 одиниці, але для виконання планових завдань кадрів не вистачало²².

Складним залишалося питання щодо оснащення та ремонту приміщень. Відповідно до списку капіталовкладень на капітальні ремонти і реконструкції приміщень на II квартал 1933 року державним трестом “Українфільм” Чернігівській області були виділені кошти у сумі 5 000 крб. для ремонту приміщень міських кінотеатрів в містах Прилуки та Глухові²³. Цього ж року провести ремонтні роботи планувалося і в міських кінотеатрах Чернігова, Ромнів, Ніжина; районних Путивля, Новгород-Сіверського. Результати цієї роботи в документах не зафіксовані²⁴.

Не кращими були результати роботи і в наступному році. Стан кіномережі у 1934 році був гіршим, ніж у попередній період: в області на початок року нараховувалося 153 організації кіногалузі, 67 з яких були бездіяльними (в порівнянні з 1933 роком – 187 всього, 27 бездіяльних). Однак облвідділ тресту “Українфільм” не втрачав надії на покращення стану кіногалузі в області. Прогнозні показники на 1935–1936 роки були такі: у 1935 році передбачалася кількість діючих організацій не менше 157, кількість бездіяльних мала зменшитися до 25; у 1936 році – 172 діючих організацій (кількість бездіяльних організацій не обговорювалася)²⁵.

При тресті “Українфільму” діяв навчальний комбінат, який готував та здійснював підвищення кваліфікації кіномеханіків, пересувників,

стаціонарників, шкільних учителів, звуковиків²⁶. Ним була підготовлена та видана “Інструкція облвідділам та агентствам про запровадження живого органічного зв’язку низових ланок трестівської кіномережі з заочниками та про організацію допомоги заочникам в їх навчанні”²⁷.

Сектором кадрів тресту “Українфільму” була затверджена Програма технімуму для сільських кіномеханіків-пересувників, за якою вони повинні були засвоїти основи електротехніки, оптики, кінотехніки та кіноапаратів, вміти доглядати за кіноапаратурою, знати первинну документацію обліку роботи пересувних кіноустановок, основи політграмоти, мати знання з протипожежної безпеки. Програма містила теми, контрольні запитання, список літератури²⁸.

За розпорядженням тресту “Українфільм” від 2 лютого 1934 року № 4/60 у лютому-березні 1934 року Чернігівський облвідділ тресту кінопромисловості проводив перевірку знань (техіспит) всіх кіномеханіків, що працюють в системі “Українфільму”. З цією метою в облвідділі, кінобригадах були створені гуртки з вивчення технімуму. Керівними матеріалами були лекції спеціальних дисциплін, методично розроблені інструкції вивчення кінотехніки, контрольні та екзаменаційні роботи²⁹. Результати перевірки знань та список перевірених працівників направлялися до тресту “Українфільм” у квітні 1934 року³⁰.

Одним із важливих шляхів поширення кінофікації була демонстрація фільмів для шкільної молоді. За наказом Чернігівського облвідділу тресту “Українфільм” від 20 грудня 1933 року на час канікул у січні 1934 року в школах проводилися щоденні кіносеанси, задля чого були виділені пересувні кіноустановки. З метою належного відпочинку школярів, облвідділом укладалися угоди зі школами, якими затверджувалася кількість кіносеансів, програми картин, форми та зміст масової роботи, порядок грошових розрахунків³¹.

У зв’язку з прийняттям постанови ВУЦВК та РНК УСРР “Про будівництво у великих селах УСРР кінотеатрів” в Чернігівській області було утворено обласний комітет з будівництва колгоспних кінотеатрів.

Чернігівський обласний комітет з будівництва колгоспних кінотеатрів розробив типову форму угоди між колгоспом, сільською радою, уповноваженою особою з будівництва кінотеатру в селі, яка за вказівкою секретаря цього комітету мала бути впроваджена у найближчий час. За угодою колгосп для будівництва об’єкта мав забезпечити робочою силою, транспортом, матеріалами (пісок, ліс, вапно, цегла тощо). Для робітників виділялося продовольство (гаряча їжа), приміщення для їдальні, гуртожиток та кошти для обслуговуючого персоналу³².

Незважаючи на утворення комітету, відповідальність за організацію будівництва сільських закладів кіно з облвідділу тресту “Українфільм” не знімалася. Облвідділом було підготовлено проект накреслення пунктів будівництва сільських стаціонарних кінотеатрів у

Чернігівській області на 1934 рік. При накресленні цих пунктів звернено особливу увагу на забезпечення кінотеатрами в першу чергу основних 18 передових районів (за винятком тих, населення яких в селах не перебільшує 400–500 осіб). В основу визначення пунктів будівництва було покладено економічне значення району та його кінофікація, відсоток колективізації, економічна міць села та перспектива розвитку. Були вибрані найбільші села в районі за кількістю населення. Отже, станом на 1934 рік ситуація в області була така: на території 755 сільських рад, що функціонували в області, було 57 стаціонарних кіноустановок, 78 пересувних, було визначено 37 пунктів будівництва³³.

Згідно з Планом фінансування будівництва кінотеатрів у селі в 1934 році, що є додатком до постанови РНК УСРР № 187 від 16 березня 1934 року, у Чернігівській області було заплановано будівництво 9 кінотеатрів (у населених пунктах: Козацьке, Сорокошичі, Веркіївка, Недригайлів, Берюхи, Кархівка, Білі Вежі, Андріяшівка, Грем'яч), вартістю кожного в 300 тис. крб., загальною вартістю в 2 млн. 700 тис. крб.³⁴. У будівництві такої кількості кінотеатрів мали взяти участь 945 осіб³⁵. Однак, у доповідній записці керівника облкомунабанку голові облвиконкому та керівнику облфінвідділу від 22 травня 1934 року значиться, що коштів, запланованих на будівництво 9 сільських кінотеатрів у 1934 році, немає. Така ситуація пов'язана з відсутністю коштів у місцевих бюджетах, додатковими витратами на кінофікацію у 1933 році та витратами на матеріали, заготовлені поза межами м. Чернігова. За пропозицією банку, облфінвідділ мав додатково виділити кошти у сумі 100 тис. крб., вилучених із резерву 1933 року, інакше будівництво об'єктів не розпочалося б взагалі³⁶. Згадана сума коштів була виділена з державного бюджету. У листі народного комісара фінансів УСРР від 19 липня 1934 року йдеться, що джерелами фінансування будівництва кінотеатрів у вищезгаданих населених пунктах Чернігівської області є не лише кошти з місцевих бюджетів, але й централізовані з держбюджету в сумі 100 тис. крб.³⁷.

За наявною в документах інформацією облкомунбанку від 26 вересня 1934 року, всі 9 кінотеатрів, що будувалися в області, мали техпроекти, але при їх розробці в деяких населених пунктах не було враховано рельєф та ґрунт, тому виникла необхідність скоректувати ці проекти. Крім того, не всі будівельні майданчики були оснащені робочими кресленнями. Загалом на будівництво 9 кінотеатрів Чернігівської області на вересень 1934 року було витрачено коштів у сумі 1 млн. 280, 8 тис. крб.³⁸. Хоча фінансування будівництва було безперервне, однак проблемні питання залишалися. Це стосувалося некомплектності матеріалів: одних видів було завезено на об'єкти повну кількість, інших – частину. Не належним чином було організовано соцобслуговування робітників – у деяких населених пунктах гуртожиток для ро-

бочих не надавався³⁹. Таким чином, комітетом з будівництва зроблено висновок, що будівництво кінотеатрів у Веркіївці, Берюхах, Грем'ячі слід було законсервувати через неможливість завершити його до кінця 1934 року; призупинити будівництво об'єктів у Недригайлові, Сорокошичах через те, що на об'єктах не складено кошторису; будівництво інших 4 кінотеатрів могло бути завершено лише за умови виконання певних заходів (виконання робіт у короткі строки, повне забезпеченням будматеріалами, покращення соціально-побутового обслуговування робітників)⁴⁰. Паралельно облкомітетом проводилась робота з постачання кіноапаратури райвиконкомам, до яких належали населені пункти, де планувалося будівництво кінотеатрів⁴¹.

Облкомітет з будівництва вів листування з керівництвом південно-західних залізничних доріг щодо необхідності поставки вантажу залізницею⁴², цукро заводами щодо поставки вапна⁴³, райвиконкомами про необхідність здійснювати особистий контроль за ходом будівництва⁴⁴.

Повернімося до загального стану кіномережі. На 1 липня 1934 року у віданні облвідділу тресту "Українфільм" були держкінотеатри, дитячі кіно, райкінотеатри, сільські стаціонарні та пересувні мережі, що ними безпосередньо керували Конотопське та Ніжинське міжрайонні агентства, Конотопський прокатний пункт, Чернігівська обласна майстерня для ремонту кіноапаратури та фотоательє.

Держкінотеатри були в Чернігові, Ніжині, Глухові, Прилуках і Ромнах. У I півріччі 1934 року всі кінотеатри були діючими, але з невеликими простоями через брак електроенергії. Приміщення держкіно не відповідали вимогам. Репертуар німих кінофільмів був застарілий. Нових картин бракувало. Демонстрування старих фільмів призводило до зменшення відвідувань. Технічний стан картин не задовольняв потреби перегляду фільмів. Звукових картин було мало. Кадровий склад держкінотеатрів потребував покращення.

У цей період в області працювало 2 дитячих кінотеатри – в Чернігові та Прилуках. Перед демонстрацією фільмів з дітьми в фойє влаштувалися танки, ігри, розмови. Дитячі будинки раз на 5 днів обслуговувалися безкоштовно. Частково було налагоджено співпрацю з дитсадками. Бракувало певного підбору картин дитячої тематики.

На теренах області на 1 липня 1934 року залишилося 6 райкінотеатрів. Всі вони працювали не найкраще через низку причин: приміщення належали не "Українфільму", а іншим організаціям, які їх не ремонтували; погано було налагоджено постачання електроенергії; одна й та ж картина демонструвалася через короткий проміжок часу, що призводило до поганого відвідування кіно. Деякі кінотеатри потребували заміни керівного складу. Жоден із райкінотеатрів не покривав своїх витрат.

Найгіршим було обслуговування села. Кіномережа не задовольняла культурного попиту сільського населення. Кіноапарати були старих

конструкцій, часто виходили з ладу. Бракувало запасних частин, ремонт проводився неякісно. Репертуар картин був старий і малоцікавий. Нові картини до села доходили з великим запізненням, бракувало кадрів кіномеханіків. Вищезгадані Ніжинське та Конотопське міжрайагенства з оперативною роботою не справлялися. Сільська мережа працювала з величезними збитками в майже 15 тис. крб., а якщо додати ще й витрати на утримання мережі, то загальні збитки становили понад 53 тис. крб.⁴⁵.

Такі наслідки роботи потребували докорінних змін.

Відповідно до постанови РНК № 733, у якій наголошувалось про максимальне наближення керівництва до кіновиробництва, збільшення зацікавленості місцевих органів у поліпшенні якості роботи, забезпечення скорочення управлінських видатків, вся наявна мережа кінотеатрів, кіностаціонарок, кінопересувок, фото підприємств передавалася у відання облвиконкомів⁴⁶.

Таким чином, облвідділ державного тресту “Українфільм” був ліквідований 1 жовтня 1934 року на підставі постанови РНК УССР № 733 від 22 липня 1934 року “Про реорганізацію тресту Українфільму” у зв’язку з передачею своїх повноважень управлінню кінофототресту Чернігівського облвиконкому⁴⁷.

Новостворена установа мала статус юридичної особи, діяла на засадах госпрозрахунку за планом, розглянутим облвиконкомом та затвердженням трестом “Українфільм”. Установа знаходилася в господарсько-адміністративній підпорядкованості облвиконкому, здійснювала управління діяльністю всіх міських і сільських кінотеатрів, кінопересувок, фотопідприємств і допоміжних підприємств; здійснювала політичне і художньо-ідеологічне керівництво культослужбовування кіноглядача; будівництво нових кінотеатрів і поширення кіно і фотомережі по всій області; розпоряджалася фондом кінофікації на основі чинних нормативних актів⁴⁸.

Станом на 1 січня 1935 року в Чернігівському облкінофототресті працювало 42, 5 штатні одиниці, найвища заробітна плата становила 500 крб., найменша 75 крб. До структури входили керівні посади директора та його заступника, сектори міської, сільської кіномережі, фото та юнсектор, спецчастина, група постачзбуту, звідно-планова група, звідна бухгалтерія, загальний відділ⁴⁹. Однак кінофототрест Чернігівського облвиконкому розпочав діяти лише після виділення асигнування для ліквідації проблемних питань за підсумками інвентаризації облвідділу тресту “Українфільм”; забезпечення області необхідною кількістю кіноапаратури та необхідними капіталовкладеннями⁵⁰.

¹ *Мотуз В.* Український кінематограф в умовах наступу тоталітаризму. – archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/nztnpu_ist/2009_2/materialy/2009_2/Motuz.

- ² Державний архів Чернігівської області, ф. Р-771, оп. 1, спр. 1, арк. 1–2.
- ³ Там само, спр. 1, арк. 3.
- ⁴ Там само, спр. 19, арк. 160–161.
- ⁵ Там само, спр. 167, арк. 163.
- ⁶ Там само, спр. 1, арк. 66–67.
- ⁷ Там само, спр. 167, арк. 164.
- ⁸ Там само, спр. 2, арк. 56.
- ⁹ Там само, спр. 20, арк. 13–15.
- ¹⁰ Там само, спр. 1, арк. 142.
- ¹¹ Там само, спр. 1, арк. 133–134.
- ¹² Там само, спр. 7, арк. 108.
- ¹³ Там само, спр. 6, арк. 18, 20.
- ¹⁴ Там само, спр. 13, арк. 5–8.
- ¹⁵ Там само, спр. 6, арк. 115.
- ¹⁶ Там само, спр. 21, арк. 24–25.
- ¹⁷ Там само, спр. 6, арк. 11–14.
- ¹⁸ Там само, спр. 20, арк. 98–102.
- ¹⁹ Там само, спр. 167, арк. 166.
- ²⁰ Там само, спр. 15, арк. 38.
- ²¹ Там само, спр. 14, арк. 77.
- ²² Там само, спр. 14, арк. 92, спр. 19, арк. 65.
- ²³ Там само, спр. 2, арк. 5.
- ²⁴ Там само, спр. 2, арк. 57.
- ²⁵ Там само, спр. 19, арк. 160–161.
- ²⁶ Там само, спр. 24, арк. 2.
- ²⁷ Там само, спр. 24, арк. 21.
- ²⁸ Там само, спр. 24, арк. 150–153.
- ²⁹ Там само, спр. 19, арк. 121.
- ³⁰ Там само, спр. 19, арк. 130.
- ³¹ Там само, спр. 22, арк. 5.
- ³² Там само, оп. 2, спр. 2, арк. 2–3.
- ³³ Там само, оп. 1, спр. 6, арк. 219–220.
- ³⁴ Там само, оп. 3, спр. 3, арк. 34.
- ³⁵ Там само, спр. 3, арк. 1.
- ³⁶ Там само, спр. 3, арк. 13.
- ³⁷ Там само, спр. 3, арк. 21.
- ³⁸ Там само, спр. 4, арк. 90.
- ³⁹ Там само, спр. 4, арк. 91.
- ⁴⁰ Там само, спр. 4, арк. 92–92 зв.
- ⁴¹ Там само, спр. 3, арк. 25, 26.
- ⁴² Там само, спр. 4, арк. 25.
- ⁴³ Там само, спр. 4, арк. 29.
- ⁴⁴ Там само, спр. 4, арк. 50.
- ⁴⁵ Там само, оп. 1, спр. 260, арк. 1–9.
- ⁴⁶ Там само, спр. 243, арк. 2–3.
- ⁴⁷ Там само, спр. 289, арк. 3–11.
- ⁴⁸ Там само, спр. 243 арк. 24–28.
- ⁴⁹ Там само, спр. 139, арк. 99–99 зв.
- ⁵⁰ Там само, спр. 289, арк. 10 зв.

Проанализированы документы Черниговского областного отдела государственного треста кинопромышленности “Украинфильм”. Особое внимание уделено вопросам проведения кинофикации в сельской местности в начале 30-х годов XX века.

Ключевые слова: Черниговский областной отдел государственного треста кинопромышленности “Украинфильм”; киносеть; кинофильм; зритель; киноаппаратура.

The article analyses the documents of the Chernihiv Region branch of the “Ukrainefilm” State cinema production society. The main focus is on the carrying out of adaptation of the cinema in the villages at the beginning of 1930-es of 20 century.

Key words: the Chernihiv Region branch of the “Ukrainefilm” State cinema production society; the cinema net; the film; the viewer; the cinematographic equipment.